

13 MAART 1995

NR. 11

INFO LGOG KRING HORST,

vijfde jaargang, nummer 11, 13 maart 1995.

Een uitgave van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap Kring Horst.

INFO LGOG KRING HORST verschijnt tweemaal per jaar: in maart en september. Uiterste inzenddata kopij:

15 februari en 15 augustus. Redactieadres:

Venloseweg 48, 5961 JD Horst, telefoon 04709-81431.

INHOUD

Van de redactie	3
Programma 1995.....	4
Agenda 21e jaarvergadering	6
Verslag 20e jaarvergadering	8
Verslag over het jaar 1994.....	12
Cursus over kunstgeschiedenis van Limburg	16
Lezing Dr. L. Grijp: 'Van Groene Linde tot Rowwen Hèze'	17
Excursie 13 mei naar Duitsland.....	18
Drs J.M.W.C. Schatorjé, Een pasteltekening van het Horster schoolhoofd Theodoor Driessen (1787-1842)	19
G.M.H. Lenssen, Leven met schaduw.....	25
Excursie naar Bonnefantenmuseum, Wahlwiller, Heerlerheide.....	27
Heemkundeverenigingen	28
Overleg heemkundeverenigingen 28 november 1994	29
Musea.....	32
Streekmuseum Stichting Oudheidkamer.....	32
Schatkamer Sint Lambertuskerk.....	33
Streekboerderijmuseum De Locht.....	34
Koperslagersmuseum P. van der Beele	35
Museum Bert Coppus	36
Limburgs Museum.....	37
G.F. Verheijen, Nieuwe publikaties.....	38

Van de redactie

U vindt in deze aflevering van *INFO LGOG Kring Horst* informatie over de 21e jaarvergadering, het verslag over 1994, de cursus en de excursies. We hopen dat u aan veel activiteiten zult kunnen deelnemen. Bewaard gebleven portretten van Horstenaren uit de eerste helft van de vorige eeuw zijn vrij zeldzaam. Soms verscheen een rondtrekkende portretschilder in het dorp. Alleen de welgestelde dorpingen konden zich de luxe van een portret veroorloven. Over een portret van een Horster schoolmeester, Th. Driessen, gemaakt door zo'n rondtrekkende schilder, Th. Bohres, schreef Jos Schatorjé een interessante bijdrage.

Lange winteravonden met schaars licht en veel schaduw waren een ideale voedingsbodem voor het vertellen van verhalen. De lezing van Gerard Rooijackers gehouden op 12 december vorig jaar bracht bij Grad Lenssen een verhaal over Kraaieniet (was zij een heks?) in herinnering en het kruisje dat onder de dorpel van de voordeur werd begraven om heksen te weren.

In deze aflevering vindt u ook weer informatie over de contacten met de regionale heemkundeverenigingen en het verslag van de bijeenkomst gehouden op 28 november 1994 in Helden.

De regionale musea blijven om onze aandacht vragen, zoals u kunt vaststellen in de rubriek 'Musea'.

In de rubriek *Nieuwe publikaties* worden een aantal recent verschenen uitgaven van regionaal belang besproken. Ditmaal is er veel aandacht voor boeken over de herdenking van een halve eeuw bevrijding.

Op 26 oktober overleed in de leeftijd van 87 jaar Paul Nabben, tot voor enkele jaren lid van onze vereniging en van 1974 tot 1978 de eerste voorzitter van de Stichting Oudheidkamer. Op 21 december moesten we afscheid nemen van de 85-jarige Jan Kunnen, één van de eerste leden van LGOG Kring Horst en vele jaren lid van de excursiecommissie. Zij zullen beiden in onze herinnering blijven voortleven.

We hopen dat u *INFO LGOG* weer met veel genoegen zult lezen.

Y. Hermans-Cuppen G.F. Verheijen

PROGRAMMA 1995

De lezingen en de cursus worden gehouden in de grote zaal van Restaurant De Oude Lind, Venrayseweg 93 in Horst, telefoon zaal 04709-88343. Alle bijeenkomsten beginnen om 20.00 uur.

16 januari: LEZING

De heer R. de la Haye, medewerker van het Rijksarchief Limburg te Maastricht, zal spreken over: *De oorsprong van carnaval*.

18 januari: CURSUS

Eerste les van de cursus gewijd aan *Kunstgeschiedenis van Limburg*. De cursusleider is drs J. Pouls uit Roggel.

1 februari: CURSUS

Tweede les van de cursus gewijd aan *Kunstgeschiedenis van Limburg*. De cursusleider is drs J. Pouls uit Roggel.

12 februari: EXCURSIE

Op zondagmiddag 12 februari brengen we een bezoek aan de tentoonstelling religieuze iconen in het *Museum voor Religieuze Kunst* te Uden.

22 februari: CURSUS

Derde les van de cursus gewijd aan *Kunstgeschiedenis van Limburg*. De cursusleider is drs J. Pouls uit Roggel.

1 maart: CURSUS

Vierde les van de cursus gewijd aan *Kunstgeschiedenis van Limburg*. De cursusleider is drs J. Pouls uit Roggel.

13 maart: JAARVERGADERING EN LEZING

Na de 21e jaarvergadering zal de heer Dr L. Grijp (P.J. Meertens Instituut te Amsterdam) een lezing verzorgen over het zingen in het dialect onder de titel: *Van Groene Linde tot Rowwen Hèze*.

15 maart: CURSUS

Vijfde les van de cursus gewijd aan *Kunstgeschiedenis van Limburg*. De cursusleider is drs J. Pouls uit Roggel.

18 maart: EXCURSIE

Middag-excursie per bus voor de cursisten en andere belangstellenden naar het nieuwe Bonnefantenmuseum te Maastricht en de kerken Van Wahlwiller en Heerlerheide-Heksenberg.

13 mei: EXCURSIE

Voorjaarsexcursie naar het Landesmuseum Münster (Schilderij-verzameling Willem Vincent van Wittenhorst) en het kasteel Westerholt (Schilderij Huis Ter Horst).

JAARVERGADERING

Op maandag 13 maart aanvang 20.00 uur wordt de 21e jaarvergadering gehouden in de grote zaal van Restaurant De Oude Lind, Venrayseweg 93 te Horst, telefoon (04709) 88343.

AGENDA

1. Opening, mededelingen en aanbieding *INFO LGOG* nummer 11.
2. Verslag 20e jaarvergadering, 14 maart 1994.
3. Verslag over 1994 van de secretaris.
4. Verslag over 1994 van de penningmeester en kascontrolecommissie.
5. Benoeming nieuw lid kascontrolecommissie.
6. Bespreking bestuursbeleid.
7. Bestuursverkiezing. Het bestuurslid en penningmeester C.L.G. Theeuwen is aftredend en stelt zich herkiesbaar. Het bestuur stelt voor de heer Theeuwen te herbenoemen. De leden kunnen andere kandidaten voordragen. Een dergelijke voordracht moet voor de aanvang van de vergadering bij het bestuur zijn ingediend, voorzien van de handtekeningen van tien leden en de kandidaat.
8. Rondvraag.
9. Sluiting van de jaarvergadering.
10. Na de pauze zal de heer Dr L. Grijp uit Amersfoort een lezing verzorgen over het zingen in het dialect door de eeuwen heen onder de titel:

Van Groene Linde tot Rowwen Hèze.

Uit de opnamen van het bekende radioprogramma *Onder de Groene Linde* blijkt, dat de meeste oude volksliederen niet in het dialect gezongen werden maar in de standaardtaal. Pas in de 19e eeuw worden door de elite "volksliederen" geschreven in de streektaal. Een geheel nieuwe ontwikkeling in de regionale muziek is de belangstelling voor het dialect binnen de amusementsmuziek. Deze nieuwe ontwikkeling oogst veel succes bij de regionale bevolking, en in enkele gevallen - zoals

bij *Rowwen Hèze* - reikt die populariteit tot ver over de provinciegrenzen.

VERSLAG 20e JAARVERGADERING 14 MAART 1994

1. **Opening en mededelingen.** Voorzitter L. Greweldinger opende 's avonds om acht uur de twintigste jaarvergadering met felicitaties aan de twintigjarige LGOG Kring Horst en Sevenum.

Volgens de presentielijst waren 48 leden aanwezig. Het financieel jaarverslag lag ter tafel. Berichten van verhindering zonden: Uit Grubbenvorst: de heren S. Huys en D. van der Vijver, uit Sevenum: de heer J. Billekens en de dames T. Kok en M. Perree-Houben. Herdacht werden de in 1993 overleden LGOG-leden W.J. Houwen (Horst) en W. Hendriks (oud-gemeentearchivaris van Venlo).

2. Het **verslag van de negentiende jaarvergadering** werd onder dankzegging aan de secretaris vastgesteld.

3. Het **verslag van de secretaris over 1993** werd eveneens onder dankzegging aangenomen.

4. Het **verslag van de penningmeester over 1993**. De heren M. Cortenbach en J. Kelleners hebben op 5 maart 1994 de boeken gecontroleerd en in orde bevonden. Het verslag van de penningmeester werd verder door de vergadering zonder wijzigingen en onder dankzegging aan de penningmeester aanvaard.

5. **Benoeming leden kascontrolecommissie.** De heer J. Kelleners was eigenlijk aftredend. Aangezien de heer M. Cortenbach in deze vergadering tot bestuurslid zou worden gekozen, was de heer Kelleners bereid vanwege de continuïteit nog een jaar aan te blijven. De voorzitter dankte hem voor zijn toezegging en de heer Cortenbach voor zijn werkzaamheden. De heer J. Kurver stelde zich beschikbaar als lid van de kascontrolecommissie. Hij werd bij acclamatie benoemd. In de volgende jaarvergadering treedt J. Kelleners af en zal één nieuw lid worden benoemd.

6. **Bespreking bestuursbeleid.** In het verslagjaar 1993 heeft het bestuur het gebruikelijke programma georganiseerd. Er vonden zes lezingen plaats waarbij gemiddeld 56 leden aanwezig waren. Aan de meiexcursie naar Amersfoort en Amerongen namen 29 leden deel en de

herfstexcursie naar Siersdorf, Jülich en Brauweiler trok eveneens 29 deelnemers. Helaas moeten we vaststellen dat het aantal deelnemers aan de excursies dalende is. Aan de wintercursus oud-schrift namen 22 leden deel. Er verschenen twee afleveringen van INFO LGOG. Er werden twee bijeenkomsten gehouden in het kader van het regionaal overleg met heemkundeverenigingen. Daarnaast leveren LGOG-leden belangrijke bijdragen in het werk van de lokale musea en in de verschijning van diverse heemkundige en geschiedkundige publikaties. In het algemeen moeten we vaststellen dat er bij de jeugd weinig belangstelling voor LGOG lijkt te bestaan.

De aanwezige leden hadden geen op- of aanmerkingen over het gevoerde bestuursbeleid.

7. Bestuursverkiezing. De bestuursleden mevrouw Drs Y. Hermans-Cuppen en de heren P. van Nunen en L. Greweldinger waren aftredend. De heren P. van Nunen en L. Greweldinger stelden zich niet herkiesbaar. Mevrouw Hermans werd bij acclamatie herbenoemd. In de vacature ontstaan door het aftreden van de heer Van Nunen werd de heer M. Cortenbach eveneens bij acclamatie benoemd. Voorzitter Greweldinger wenst de heer Cortenbach proficiat en vruchtbare jaren als bestuurslid. Hij bracht dank aan de heer Van Nunen voor zijn vele werk als bestuurslid en penningmeester. Als stoffelijke blijk van deze dank ontving hij een boek over maquettebouw en mevrouw Van Nunen een fraai boeket bloemen.

De aftredende voorzitter Ing L.J. Greweldinger, medeoprichter, vice-voorzitter van 1974-1986 en voorzitter sedert 1986, stelde zich niet herkiesbaar. Vice-voorzitter Hermans stelde de vergadering voor als zijn opvolger te benoemen Drs J.M.W.C. Schatorjé, die van 1979-1991 reeds bestuurslid was en van 1986-1991 tevens vice-voorzitter. De heer Schatorjé werd met algemene stemmen gekozen tot voorzitter. Hierna gaf de vice-voorzitter het woord aan de nieuwe voorzitter.

De heer Schatorjé dankte de vergadering voor het in hem gestelde vertrouwen. Hij verklaarde de benoeming als voorzitter graag te aanvaarden, hoewel hij aanvankelijk wegens drukke werkzaamheden toch wel bedenkingen had. In het in 1989 verschenen evaluatierapport,

waarvan hij een van de drie samenstellers was, staan een aantal beleidspunten aangegeven waaraan hij als zojuist gekozen voorzitter graag mede uitvoering wil gaan geven. Een van die aandachtspunten is het wekken van belangstelling voor geschiedenis bij de jeugd, zoëven nog aangeduid door de intussen oud-voorzitter Greweldinger. Hierna werd Ludwig Greweldinger uitgebreid in de 'bloemetjes' gezet. De secretaris bood hem namens bestuur en leden een oorkonde aan met de volgende tekst: *Hulde aan de Heer L.J. Greweldinger, mede-oprichter in 1974, vice-voorzitter 1974-1986, voorzitter 1986-1994. Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap Kring Horst. Horst, 14 maart 1994.* Voorzitter Schatorjé kon een 19e eeuwse kaart van Luxemburg aanbieden, waarop de genealoog Greweldinger zowaar de plaats *Greiveldinger* mocht ontwaren. Hierna presenteerde de secretaris *INFO LGOG Kring Horst nummer 9*. Hierin wordt vanwege het afscheid van mede-oprichter L.J. Greweldinger in diverse aan hem opgedragen artikelen aandacht besteed aan de belangstellingsterreinen van de oud-voorzitter: oprichting LGOG, archeologie (Sporen uit de Romeinse tijd), geschiedenis openbare werken (Heibel in de Steenstraat), voormalig Nederlands-Indië (Katholieke Missie ten tijde van de soevereiniteitsoverdracht) en het buitengebied van Horst (Wienes- en Fleurshof). De heer Verheijen bood het eerste exemplaar aan de heer Greweldinger aan. Mevrouw M. Greweldinger-Beudeker ontving een schitterende bloemenruiker.

In de van hem bekende bloemrijke bewoordingen sprak vervolgens burgemeester Drs B. Fasol, in zijn hoedanigheid van voorzitter van het LGOG-hoofdbestuur, de scheidende bestuursleden toe en de heer Greweldinger in het bijzonder. "Het is een goed land waar verenigingen hun bestuursleden met verve eren... Men doet dit natuurlijk ook uit eigen belang!" Hij schetste de vele verdiensten van de heer Van Nunen en zijn echtgenote voor LGOG, Oudheidkamer en VVV. De heer Greweldinger weet, aldus de heer Fasol, mensen te enthousiasmeren en te motiveren. Hij prees diens vele verdiensten voor LGOG. Als LGOG-voorzitter kende hij de belangrijke inbreng van LGOG Horst ook op het provinciale toneel. Als Horst daar spreekt, wordt er geluisterd! Namens het hoofdbestuur dankte hij de heer Greweldinger voor zijn toegewijd

en langdurig werken in LGOG-verband. Hij sprak de hoop uit op een goede toekomst voor de idealen waarvoor LGOG staat. Als blijvende herinnering ontving de scheidende voorzitter van het hoofdbestuur een boek over een Limburgs onderwerp.

8. Rondvraag.

De heer P. van Nunen dankte voor de hulde hem gebracht en wenste zijn opvolger, de heer Cortenbach, vruchtbare bestuursjaren. De heer Cortenbach dankte de vergadering voor het in hem gestelde vertrouwen. De heer Greweldinger dankte eveneens voor de hulde hem gebracht. Hij vertelde dat hij altijd met veel genoegen voor LGOG had gewerkt. Hij verklaarde dat hij voor zijn pensionering vanwege zijn toenmalige functie, directeur openbare werken van de gemeente Horst, altijd enige terughoudendheid in acht had menen te moeten nemen. Hij was blij dat dit de laatste jaren niet meer nodig was. 'De liefde tot zijn land is eenieder aangeboren', aldus de heer Greweldinger, zelfs wanneer hij - zoals hij- op het water is geboren. Hij had nog een wijze raad voor zijn opvolger. Normaal duurt een jaarvergadering hooguit drie kwartier en deze is intussen anderhalf bezig. Tenslotte dankte oud-voorzitter Greweldinger leden en speciaal de mede-bestuursleden voor de veeljarige vruchtbare samenwerking.

9. Sluiting. De voorzitter dankte iedereen voor het prettige verloop van de vergadering.

10. Lezing. Na de pauze hield de heer S. Derkx, medewerker Publiekszaken van het Limburgs Museum te Venlo, volgens afspraak nog binnen het kader van de viering van *Venlo 650 jaar stad*, een korte lezing over: **het Venloos filmbedrijf Zuiderfilm** gevolgd door de vertoning van enkele oude Venlose films.

VERSLAG OVER HET JAAR 1994

L e d e n

Op 31 december 1994 telde de Kring Horst en Sevenum van het LGOG 147 leden, als volgt te verdelen:

totaal	Horst	Sevenum	elders
gewone leden	115	70	20 25
gezinsleden	30	25	3 2
gemeenten	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
	147	624	27
31-12-93:	154	101	26 27

H e t b e s t u u r

Het bestuur was op 31 december 1994 als volgt samengesteld:

Drs J.M.W.C. Schatorjé voorzitter

Drs Y.A.W. Hermans-Cuppen vice-voorzitter

G.F. Verheijensecretaris

C.L.G. Theeuwenpenningmeester

Drs A.P.M. Gielen-van Bommellid

M.H. Cortenbachlid

J.Th.H. Sleutelid

B e s t u u r s v e r g a d e r i n g e n

Het bestuur kwam in het verslagjaar elf maal in vergadering bij elkaar (12 en 24 januari, 16 februari, 14 maart, 25 mei, 8 juni, 12 september, 10 oktober, 14 en 23 november, 12 december). In deze bestuursvergaderingen werden de lopende zaken behandeld. Enkele agendapunten waren: voorbereiding van het activiteitenprogramma (lezingen, informatieblad *INFO LGOG*, excursies, cursus en jaarvergadering), financiën, ontwikkeling beleidsplan, aandacht voor leeftijdsopbouw en ledenwerving onder jongeren, contacten met hoofdbestuur en heemkondeverenigingen.

H o o f d b e s t u u r e n k r i n g b e s t u r e n

In het voorjaar en in het najaar vinden, voorafgaand aan de ledenvergaderingen, K.S.C.-vergaderingen plaats, waarin het hoofdbestuur overlegt met de besturen van kringen, secties en commissies van LGOG over het te voeren beleid.

Tijdens de voorjaarsvergadering de K.S.C.-vergadering van 23 april te Gennep deelde de voorzitter mee dat LGOG zitting heeft in het zogenaamd Platform Limburg, een overleg van zusterinstellingen in Limburg. De provinciale VVV, een van de deelnemers, onderzoekt de haalbaarheid van een idee van het platform. Dit betreft de uitgave van een populair boek over de Limburgse geschiedenis en het landschap, voor belangstellende toeristen. Voor gebruik op de scholen van zo'n boek zou er een werkcahier aan dienen te worden toegevoegd. Op de K.S.C.-najaarsvergadering van 1 oktober te Hoensbroek werd gesproken over de geringe subsidiëring van de kringen. De kring Weert vraagt intussen aan zijn leden om een vrijwillige bijdrage van tien gulden. Het hoofdbestuur heeft toegezegd zich te beraden over een herverdeling van de beschikbare financiële middelen. In het verslagjaar verschenen de delen 129 (1993) en 130 (1994) van het jaarboek *Publications*.

L e d e n v e r g a d e r i n g e n

24 januari: De heer drs E. Ramakers uit Maastricht sprak over: De bibliografie van Limburg. Aanwezig waren 31 leden en belangstellende niet-leden.

14 maart: Twintigste jaarvergadering gevolgd door een lezing van de heer S. Derkx uit Venlo over het Venloos filmbedrijf Zuiderfilm met vertoning van enkele oude films. Deze avond werd bezocht door 48 personen.

12 september: De heer drs L. van Liebergen, directeur van het Museum voor Religieuze Kunst te Uden, Uden hield voor 38 belangstellenden een dia-voordracht over *De ontwikkeling van de religieuze kunst in Zuid-Nederland*, waarbij hij uitging van de collectie van zijn museum. De lezing was tevens een inleiding op de najaarsexcursie waarbij een bezoek aan het Udense museum werd gebracht.

10 oktober: De heer drs J. Schotten uit Venlo heeft voor 42 toehoorders een dia-lezing verzorgd over: *Op zoek naar Blariacum*, naar aanleiding van recent archeologisch onderzoek in de regio Venlo, onder andere in het gebied Heierhoeve.

14 november: De heer L. Derix, lid van LGOG Kring Horst en auteur van de reeks *Oud Horst in het nieuws*, heeft deze avond gewijd aan zijn onderzoek naar de oorlogsjaren.

Er was veel belangstelling voor de vertoning door Loe Derix van zijn documentair filmmateriaal, dat ook nog een aantal malen in de Oudheidkamer werd vertoond. Er waren 125 belangstellenden voor deze echte Horster avond.

12 december: De heer dr G. Rooijackers uit 's-Hertogenbosch sprak voor 49 belangstellenden over het onderwerp van zijn dissertatie: *Rituele volksgebruiken en religieus gedrag in Zuid-Nederland*.

Excursies

Op zaterdag 7 mei namen 42 leden deel aan een excursie naar kastelen in de omgeving van Luik (*De Horion, Aigremont en Waleffe*) en de Collegiale kerk van *Amay*). De najaarsexcursie op zaterdag 24 september bracht 38 leden naar *Buren* (stadswandeling) en *Uden* (bezoek met rondleiding in het Religieus Museum), terwijl in de vroege middag een tocht over de oude rivierdijken langs de *Waal* werd gemaakt onder leiding van drs J.D.H. Harten uit Geldermalsen. Tijdens de kleine excursie van zondag 6 november werden 21 leden rondgeleid in het romeins *Archeologisch Park Xanten*.

Cursus

In 1994 heeft de LGOG Kring Horst en Sevenum wederom in de studiezaal van de Oudheidkamer een wintercursus van vijf lessen georganiseerd, die 20 deelnemers telde. Het thema van de cursus was *Landelijke bouwkunst*. Drs Th. Pubben behandelde de ontwikkeling van hallehuis en langgevelboerderij. Architect G. Selen deed verslag van een restauratie van een 16e eeuws hallehuis. Gemeentebambenaar H. Moors besprak de mogelijkheden tot behoud van waardevolle panden binnen het kader van de monumentenverordeningen van de

overheid. In de laatste les heeft de heer Pubben de cursisten rondgeleid in het streekboerderijmuseum De Locht te Melderslo.

Activiteiten

In 1994 verschenen onder redactie van G.F. Verheijen en drs Y.A.W. Hermans-Cuppen twee afleveringen van *INFO LGOG Kring Horst*. Naast het verenigingsnieuws wordt hierin aandacht besteed aan overleg met regionale heemkundeverenigingen, aan nieuwe publikaties en aan berichten over de lokale en regionale musea. In de nummers 9 en 10 van *INFO LGOG* verschenen artikelen van J. Schatorjé ('Sporen uit de Romeinse tijd' en 'In memoriam dr P.A.M. Geurts ofm (1914-1994)'), Th.J. van Rensch ('Heibel in de Steenstraat'), V. Asselberghs ('Katholieke Missie in Indonesië'), G.F. Verheijen ('Oprichting LGOG Kring Horst'), L. Derix ('Oud Horst in lied en beeld') en G.M.H. Lensen ('Wienes Hof en Fleurs Hof').

Op zondag 10 september nam LGOG deel aan de organisatie van "Open Monumentendag" met rondleidingen op de kasteelruïne. LGOG-leden zijn nauw betrokken bij het werk van de regionale heemkundeverenigingen, de vier Horster musea: Streekmuseum Stichting Oudheidkamer, Schatkamer Sint Lambertuskerk, Koperslagersmuseum en Streekboerderijmuseum De Locht, en de Stichting Het Gelders Overkwartier.

Op 21 maart en 28 november werden in Grubbenvorst en Helden vergaderingen belegd in het kader van regionaal overleg van LGOG Kring Horst met de lokale heemkundeverenigingen van Melderslo, America, Sevenum, Maasbree, Grubbenvorst-Lottum, Broekhuizen en Helden. De deelnemers hechten grote waarde aan contacten met een niet al te grote groep van verwante verenigingen in de eigen regio. In 1994 verschenen een aantal regionale publikaties, voor een belangrijk deel gewijd aan de herdenking van de bevrijding.

CURSUS KUNSTGESCHIEDENIS VAN LIMBURG

De wintercursus is dit seizoen gewijd aan *Kunstgeschiedenis van Limburg*. De lessen worden op vijf woensdagavonden georganiseerd in een vergaderzaal van De Oude Lind.

De geplande lesdata zijn: **18 januari, 1 en 22 februari, 1 en 15 maart**. De cursus wordt afgesloten met een middagexcursie naar het nieuwe Bonnefantennmuseum en de kerken van Wahlwiller en Heerlerheide-Heksenberg. De cursusleider is drs J. Pouls uit Roggel. Het cursusgeld bedraagt: f 75,- voor vijf lessen.

In de cursus *Kunstgeschiedenis van Limburg* komt de periode na 1800 aan orde.

Allereerst zal de 19de eeuw worden belicht via de figuur van Pierre Cuypers. Deze Roermondse architect en vormgever geldt als de belangrijkste vertegenwoordiger van de Nederlandse Neo-Gotiek. Hij heeft niet alleen het Amsterdamse Rijksmuseum en het Centraal Station op zijn naam staan, maar ontwierp ook tientallen kerken in en buiten Limburg. Daarnaast heeft hij vele Middeleeuwse gebouwen gerestaureerd en leidde hij een omvangrijk kunstatelier in Roermond. Eveneens in de 19de eeuw stichtte P. Regout in Maastricht een grote aardewerkfabriek. De Regout- en later Sphinxkeramiek zal met name op de kunsthistorische aspecten zoals vorm en decoratie worden belicht.

Thema's uit de twintigste eeuw die in de cursus centraal staan, zijn onder meer de architectuur van de nieuwe Peelkolonieën en het werk van monumentale kunstenaars als Joep Nicolas, Henri Jonas, Charles Eyck, en Charles Vos en van de jongere na-oorlogse generatie als Aad de Haas (met de affaire Wahlwiller), Pieter Defesche, Ger Lataster, Arthur Spronken en Piet Killaars. De architectuur van deze eeuw wordt belicht via het werk van onder andere F. Peutz en de momenteel (inter-)nationaal sterk opkomende Jo Coenen.

VAN GROENE LINDE TOT ROWWEN HÈZE

Na de eenentwintigste jaarvergadering zal de heer Dr L. Grijp, medewerker van het P.J. Meertens Instituut te Amsterdam, een lezing houden over het zingen in het dialect door de eeuwen heen onder de titel: *Van Groene linde tot Rowwen Hèze. Zingen in het dialect door de eeuwen heen.*

Zingen mensen in hun eigen taal? Het antwoord op deze vraag is minder vanzelfsprekend dan men wellicht denkt. Nederlanders bijvoorbeeld zingen lang niet altijd in het Nederlands. Opera's zingt men tegenwoordig bij voorkeur in de originele talen, - Italiaans, Frans, Duits - en deze laatste talen worden ook door Nederlandse componisten gebruikt als ze zelf opera's schrijven. Popmuzikanten zingen doorgaans in het Engels, en evenzo zangers in andere genres van de populaire muziek. Zingen in de eigen taal is voor Nederlanders dus eigenlijk iets bijzonders.

Dit geldt in nog sterkere mate voor dialectsprekers. Wie de opnamen van het bekende radioprogramma "Onder de Groene Linde" er op nakijkt, bemerkt dat de meeste oude volksliederen niet in het dialect gezongen werden maar in de standaardtaal.

Pas in de 19e eeuw worden door de elite "volksliederen" geschreven in de streektaal. Deze ontwikkeling wortelt in een opkomend regionaal zelfbewustzijn dat aanvangt in Friesland. Andere delen van het land volgen later, soms zelfs veel later.

Een geheel nieuwe ontwikkeling in de regionale muziek is de belangstelling voor het dialect binnen de amusementsmuziek. Het meest opvallend zijn popgroepen als Normaal, die in de streektaal zingen. De media, in het bijzonder de radio, spelen een katalyserende rol in deze ontwikkeling. Met name regionale omroepen grijpen de regionale muziek aan om zich hiermee te profileren.

Meer dan eerdere dialectzang oogst de nieuwe ontwikkeling, die gebruik maakt van actuele muziekstijlen, veel succes bij de regionale bevolking, en in enkele gevallen - zoals bij Rowwen Hèze - reikt die populariteit tot ver over de provinciegrenzen.

EXCURSIE NAAR DUITSLAND OP ZATERDAG 13 MEI 1995

De jaarlijkse excursie op de eerste zaterdag na de Horster meikermis vindt dit jaar plaats op zaterdag 13 mei. We gaan op zoek naar oude herinneringen aan het Huis ter Horst in Westfalen.

In *Horster Historiën* deel één heeft mevrouw Drs Yvonne Hermans-Cuppen een artikel gepubliceerd over de schilderijencollectie van Willem Vincent van Wittenhorst. Deze hoogstinteressante zeventiende eeuwse verzameling is in familiebezit gebleven. Na het kinderloos overlijden van de dochter van Willem Vincent in 1738 wees zij bij testament haar achternicht Maria von Fürstenberg aan als algemeen erfgename. De schilderijencollectie is toen waarschijnlijk overgebracht naar het huis van de familie Von Fürstenberg, kasteel Herdringen. Ruim tien jaar geleden kon mevrouw Hermans de collectie in Herdringen bestuderen en beschrijven. Het huidige kasteel Herdringen, gebouwd in de vorige eeuw in Tudor-stijl, heeft verder niets dat herinnert aan de oude relaties met Horst. Sinds twee jaar bevindt de collectie zich in bruikleen in het Landesmuseum van Münster en is deze aldaar te bezichtigen.

Een groot schilderij, voorstellende het Huis ter Horst, bleef in Horst en is na het overlijden in 1827 van de laatste kasteelheer, Frans Clemens von Fürstenberg, door diens dochter Charlotte overgebracht naar Westerholt. Zij was gehuwd met graaf Willem von Westerholt, landraad van Recklinghausen. Een rechtstreekse afstammeling van dit echtpaar, de 85-jarige graaf Egon von Westerholt, zal ons rondleiden en voeren naar het sinds kort gerestaureerde kasteel waarin zich nog steeds het schilderij van het Horster kasteel bevindt.

Waarschijnlijk bezoeken we 's morgens in Münster het Landesmuseum (in de hoop dat de restauratie van de betreffende vleugel volgens plan verloopt) en de Vredeszaal, die we drie jaar geleden niet konden bezoeken vanwege een spoedberaad van de G-7 in het gebouw. 's Middags gaan we naar Westerholt voor een bezoek aan het kasteel, voorafgegaan door een rondleiding door het oude stadje Westerholt.

In april ontvangt u een circulaire over deze reis. Daarna kunt u zich

opgeven voor deelname.

PASTELTEKENING VAN HET HORSTER SCHOOLHOOFD THEODOOR DRIESSEN (1787-1842)

1. Inleiding

Op 8 maart 1993 verwierf het toenmalige Goltziusmuseum te Venlo - thans geïntegreerd in het Limburgs Museum ter zelfder plaatse- een pastel van een manspersoon van middelbare leeftijd (zie afbeelding).¹ Het portret was een paar weken tevoren te koop aangeboden. Gelet op de kleding moest de tekening in de eerste helft van de negentiende eeuw zijn vervaardigd. Een nadere datering was voor kenners van (Noord-)Limburgse portrettekeningen niet bijster moeilijk. Zonder twijfel was de pastel van de hand van Theodoor Bohres, een rondtrekkend portrettist die in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw ook in Noord-Limburg actief was geweest.² In kunsthistorisch opzicht dient Bohres tot de meesters van het tweede plan, de 'minor-masters' te worden gerekend. Tot de besten van dit genre behoorden de achttiende-eeuwse pasteltekenaars Ch. Hodges en de uit Maastricht afkomstige J.F.A. Tischbein. Omdat het museum -naast werken van Tischbein- ook meer werk van Bohres bezit, alsmede omdat meer contextgegevens achterhaald konden worden over dit konterfeitsel, werd uiteindelijk besloten het portret te verwerven. Dankzij deze pasteltekening kunnen weer een paar gegevens voor een toekomstige catalogus over werk en leven van Theodoor Bohres worden genoteerd. Voor de leden van LGOG kring Horst-Sevenum, wordt in onderstaande tekst een beknopte inleiding gegeven. Wellicht dat dit korte artikel leidt tot verdere gegevens over navolgend onderwerp ?

2. Het object

De tekening is gemaakt van pastels oftewel kleurstiften (crayons) op papier, een techniek die vooral in de 18e eeuw in geheel Europa geliefd was bij het vervaardigen van portretten. Omdat de hier te bespreken tekening niet altijd in optimale conditie is bewaard, zijn diverse vlakken 'verpoetst' of 'uitgewreven'. Met name de schouderpartijen hebben veel

geleden. Daarnaast zijn er diverse gaatjes in de papieren drager van de tekening. Deze gaatjes zijn ontstaan door organismen (wormpjes) en door het gebruik van spijkers. De afmeting van de tekening bedraagt 55 x 45 cm. Het manspor-tret is een naar links gekeerd borststuk. Gelet op de haarverzorging en kleding moet de geportretteerde tot de rijkere bovenlaag in de samenleving worden gerekend. De rok met hoge staande kraag en omslag en brede revers, te sluiten met een dubbele rij knopen, het vest met de enkele knopenrij en de v-vormige halsuitsnijding, alsmede de staande sjaalkraag, volgen het West-europese modebeeld van redelijk welgestelden uit de jaren omstreeks 1825.³ Ook het feit dat de afgebeelde man een portret heeft kunnen laten maken, is een aanwijzing voor enige welstand. Immers pas met de uitvinding van de fotografie werd het portretteren gedemokratiséerd en konden ook minder draagkrachtigen (meestal bij bijzondere gelegenheden) zich laten vereeuwigen.

3. Theodoor Driessen

De pasteltekening werd aangeboden door een in Canada wonende nazaat van Theodoor Driessen. Volgens overlevering zou deze niet-onbelangrijke inwoner van Horst in het pastel zijn uitgebeeld. Verder onderzoek heeft geen enkele reden gegeven hieraan te twijfelen; er zijn louter aanwijzingen gevonden die deze toeschrijving rechtvaardigen. Theodoor Driessen werd te Helden geboren in 1787. In 1811 werd hij benoemd tot hoofd van de school aan de Loevestraat te Horst, de voorganger van de verdwenen 'oude school' aan de Jacob Merlostraat. Hij zou deze functie tot 1838 uitoefenen, waarna hij door zijn zoon Hendrik Gerard (1814-1886) werd opgevolgd. Zijn andere zoon Jan Arnold (1812-1855) die, samen met Hendrik Gerard, vader Driessen op school assisteerde temidden van doorgaans ca 140 leerlingen, zou in 1833 schoolhoofd worden van de nieuwe Franse (middelbare) school te Horst. Theodoor Driessen was verantwoordelijk voor een goed onderwijsprogramma in Horst. Hij doceerde (op nieuwerwetse wijze) klassikaal 'letterkennis, lezen, spellen, schrijven, rekenen en nederduitsche taalkunde, zoals ook christelijk onderwijs'. Theodoor Driessen stierf te Horst in 1842.⁴

4. Een portrettist in Horst

De kunstenaar Theodoor Bohres zal zeer waarschijnlijk nooit in Horst hebben gewoond. Hij behoorde tot de rondreizende artiesten die, als kleine creatieve zelfstandigen, steeds nieuwe markten moesten vinden om hun vaardigheden aan de man (èn vrouw) te kunnen brengen. De zoektocht naar nieuwe opdrachtgevers is bij Bohres af te lezen in de dateringen van zijn portretten en de spaarzame documentaire bronnen die bewaard zijn gebleven. De eerste documenten zijn afkomstig uit Groningen en melden in 1815 de komst van Theodoor Bohres, de "pourtraitschilder uit Duitschland". Bohres bood in de Noordnederlandse stad zijn kunstige diensten aan voor acht gulden per getekend (crayon) of geschilderd (olieverf) portret. Gelet op deze prijs, moeten vooral de welgestelden van stad en platteland tot de klantenkring van Theodoor Bohres worden gerekend. De oudste thans achterhaalde werkstukken van Bohres werden door hem in de periode 1807-1814 in het Gelderse Graafschap gemaakt. Vanuit Gelderland trok Bohres naar het noorden, want vervolgens zijn alleen werkstukken uit de 'Groningse periode' (1815-1821) bekend. Mogelijk door toenemende concurrentie moest hij in een andere regio emplot vinden. Dat nieuwe werkgebied was in meer zuidelijke streken gelegen. Tussen 1822 en 1834 maakte Bohres veel pastelporretten in Brabant, Limburg en de grensstreek.⁵ Daarbij heeft hij ook in Horst gewerkt. Uit 1824 dateren portretten van de echtparen Neujean-Orsbach, Haffmans-Verblackt, alsmede van de weduwe Cunera Haffmans-Lambotte.⁶ Ongetwijfeld behoorden zij tot de maatschappelijke bovenlaag van Horst en omstreken. Leonard Neujean was textielondernemer/blauwverver en werd in 1836 tot burgemeester van Horst benoemd, terwijl Alexander Haffmans het ambt van assessor en griffier van het Horster kantongerecht bekleedde. Ik neem aan dat het portret van de jeugdig ogende Theodoor Driessen -die op latere leeftijd ernstig schijnt te hebben geleden van reumatiek- ook toen door Bohres is vervaardigd. Ongetwijfeld is de komst van de rondtrekkende kunstenaar als een lopend vuurtje door het dorp gegaan. Daarom neem ik aan dat nog meer welgestelden zich toen hebben laten vereeuwigen. Daarbij kan gedacht worden aan leden van aanzienlijke families zoals

notaris Bosser, rentenier Danner, raadslid J. Drabbels, wethouder P. Everts, wethouder J. Geurts, orgelbouwer Franssen, herbergier/brouwer Van 't Groenewolt, bakker/herbergier en raadslid H. Houben, logementhouder Janssen, gemeenteontvanger Jeurissen, notaris Kannegieser, raadslid J. Lucassen, apotheker Rouffs, burgemeester Steffens, brouwer W. Vullinghs, etc.⁷

Ook in de jaren na 1824 kunnen bewoners van Horst (en Sevenum !) zich door Theodoor Bohres hebben laten portretteren. Dankzij in het Limburgs Museum bewaarde portretten is bekend dat de kunstenaar in de periode 1828-1834 regelmatig in Venlo en omgeving (onder andere Baarlo) werkte. Gelet op de geringe reisafstand, alsmede op de relatieve zeldzaamheid van kunstenaars in deze regio, moeten potentiële klanten Bohres wel hebben weten te vinden.

De portretten van Bohres zijn zeer vaak uitgevoerd als pendantstukken. Man en vrouw worden afzonderlijk uitgebeeld, maar zodanig dat de twee portretten als eenheid naast elkaar kunnen worden bevestigd. Het lijkt daardoor alsof de echtelieden naar elkaar kijken cq op elkaar zijn gericht. Deze werkwijze van de twee-eenheid verhoogt als het ware de status van de geportretteerden. Vandaar dat we deze portretten doorgaans in de representatieve vertrekken van de woonhuizen mogen verwachten. Vaak zijn deze pastels als familiebezit van ouders op kinderen doorgegeven en vormen ze nog steeds een soort van 'familietoem', een object dat onlosmakelijk met de afkomst en eer van de familie gerelateerd is.⁸

Uit bovenstaande opsomming van gezichtspunten moge duidelijk zijn dat nog zeer veel vragen omtrent kunstenaar en geportretteerden om een antwoord vragen. Verder onderzoek naar de werkwijze van de kunstenaar, het oeuvre, de maatschappelijk positie der afgebeelden, hun verwantschappen en vooral de betekenissen van de portretten, zal nieuwe gezichtspunten opleveren. Mogelijk dat over een aantal jaren de voorwaarden geschapen zijn om een dergelijk (Duits-Nederlands) onderzoek te starten, wat uiteindelijk kan resulteren in een publikatie en een tentoonstelling. Daarin zullen de Horster portretten in elk geval niet

mogen ontbreken.

Jos M.W.C. Schatorjé

Noten

1Limburgs Museum, inv.nr 11.282.

2Zie over het kunstklimaat in Noord-Limburg gedurende de eerste helft van de negentiende eeuw: J.M.W.C. Schatorjé, 'Musea en beelden kunst', in: F. Hermans, J. Schatorjé en Ch. Verkuylen (red.) *Tussen twee Tricolores* (Goltziuseum, Venlo 1990) 107-121.

3Zie bijvoorbeeld de tentoonstellingscatalogus *Textilia. Kostuums en accessoires uit eigen bezit* (Bijlokemuseum, Gent 1986).

4G.F. Verheijen, 'J.A.L.F. Steffens (1821-1899) eerste Horster geschiedschrijver', in: *Horster Historiën 2* (Horst 1988) 248 en noot 4.

5E. Wolleswinkel, "Theodorus Bohres", in: A.A.J.J. van Pinxteren e.a. (red.), *Pronkstukken. Venlo 650 jaar stad* (Goltziuseum, Venlo 1993) 224-226.

6Wolleswinkel noemt de gedateerde portretten van het echtpaar Haffmans-Verblackt, alsmede het (ongedateerde ?) portret van Haffmans' moeder. In *Horster Historiën* [1] staan op pagina 146 de gedateerde portretten van het echtpaar Neujean-Orsbach afgebeeld.

7Zie voor een opsomming van de meest aanzienlijke families van Horst onder andere: G.F. Verheijen " De Sociëteit Amicitia te Horst 1844-1940", *Horster Historiën* [1] (Horst 1986) met name bijlage 3 op pag. 134-138; dezelfde auteur heeft verwantschappen van de familie Steffens verder uitgewerkt in: " J.A.L.F. Steffens", met name 247-248 (zie noot 4); voor namen van bestuurders van de gemeente Horst-Sevenum in die jaren zie de inleiding in: W. van Mulken, *Inventaris van de archieven der Gemeente Horst 1579-1939* (Maastricht 1977), vooral 18-20.

8Zie voor de historisch-antropologische betekenis van dit soort erfstukken de bijdrage van H. Nicolai, "De genealogie van het voorwerp: Dierbare voorwerpen en familiecultuur bij de Kingma's te Makkum", in P. te Boekhorst e.a. (red.) *Cultuur en maatschappij in Nederland 1500-1850* (Meppel en Amsterdam/Heerlen 1992) 285-318.

LEVEN MET DE SCHADUW

Op deze gedachten kwam ik naar aanleiding van een recente LGOG-lezing door Gerard Rooijackers over oude rituelen en gebruiken, speciaal in het Katholieke Zuiden van Nederland. Zo dient men oude (sterke) verhalen te plaatsen in die tijd en in die omstandigheden. Een van die overleveringsverhalen verteld door mijn vader was het verhaal over Kaaieniet, een vrouw die rond de eeuwwisseling in Oost-Brabant en Noord-Limburg langs de huizen trok en haarspelden en andere voor dagelijks gebruik benodigde attributen te koop aanbood. Dat zij kon heksen werd algemeen geloofd. Wat was er gebeurd? Een boer uit Venray voer op zekere dag met kar en paard naar de Peel om turf te halen. Toen hij met volgeladen kar op weg was naar huis, bleef het paard plotsklaps staan en hoe de boer ook zijn overbekende commando liet horen, het paard verzette geen voet meer, terwijl het schuim over zijn hele paardelichaam kwam. De boer was teneinde raad toen hij opeens

de oorzaak onder ogen kreeg. Wat zag hij? Een wiel van de kar had een spaak teveel waardoor het niet meer rondging. De boer bedacht zich geen ogenblik, nam de aks, een van de gereedschappen die men altijd uit voorzorg meenam, uit de rosdoek onder de kar en ging de overtollige spaak hiermee te lijf. Na de eerste slag begon de spaak te schreeuwen: "Ik bin kaaieniet, ik bin kaaieniet!" De boer sprak: "Aal ziedde geej Kaaieniet of ter duuvel, d'r oet gadde!" Meteen nadat de spaak was verwijderd, was het euvel verholpen. Korte tijd later zag men Kaaieniet lopen, doch nu met een arm in een doek... De jongste broer van mijn vader wilde de proef op de som nemen, hij groef een kruisje onder de dorpel van de voordeur. Toen Kaaieniet weer eens in de buurt haar rondgang deed, ging zij voorbij en was nooit meer aangekomen.....

Dergelijke verhalen hadden vroeger een gretige voedingsbodendoor de eentonige lange winteravonden bij het schaarse licht van een petroleumlamp, welke dan rond de kachelbuis of bij het fornuis werden verteld. Elektrisch licht kende men toen nog niet. Zowel binnen de huizen en gebouwen als daar buiten, bij afwezigheid van maneschijn, was het aardedonker, waardoor men van vertrek naar vertrek steeds op

de petroleumlamp of het kaarslicht was aangewezen. Overal ging de schaduw mee, waardoor men het gevoel kreeg niet alleen te zijn. Het was dus leven met de schaduw.

Mijn vader werd geboren in 1885 in Horst als zoon van een schapenhandelaar die in 1838 was geboren te Hegelsom op boerderij "Denen", toen gelegen aan de huidige St. Jorisweg, waar nu champignonkwekerij Zanders staat. Mijn grootvader vormde met een zekere Van Soest uit Helden een schaapscompagnie die handel dreef op Frankrijk. Dit is misschien wel de enige Horster schaapscompagnie geweest. Zoals bekend was Venray een belangrijk centrum van waaruit de schapenhandel heeft gefloreerd.

Toen grootvader Lenssen overleed was mijn vader als oudste van de vier kinderen, het vijfde was op komst, negen jaar oud. Sociale voorzieningen, behoudens het Armbestuur, bestonden toen nog niet. Mijn vader werd hierdoor gedwongen op tienjarige leeftijd, na vier jaar lager onderwijs, van school af te gaan. Hij moest, hoe kon het anders, als schaapherder gaan werken. Op zijn veertiende jaar ging hij naar het Veulen (Venray). Hij trok toen dagelijks met de schapen naar de Venrayse Peel, waar nu het dorp IJsselstein is gelegen. Volgens zijn zeggen bracht hij vele malen de nacht bij de schapen in de schaapskooi door. Op zaterdagavond was hij om acht uur afgewerkt en mocht hij naar huis. Hij nam altijd te voet de kortste weg door de Schadijkse bossen en kwam dan tegen tien uur thuis op de Bosstraat aan.

Een kwart eeuw later werd hij, ondanks zijn minimale schoolopleiding, met een groot aantal stemmen gekozen in de gemeenteraad van Horst. Het was in de tijd van de opkomst van de elektriciteit. Hij maakte zich toen sterk dat tot in de verste uithoeken van Horst de mensen niet van deze enorme vooruitgang verstoken mochten blijven. Er was echter niemand in de raad die hem bijviel. Kennelijk had hij het meest met de schaduw moeten leven.....

G.M.H. Lenssen

EXCURSIE BONNEFANTENMUSEUM EN WAHLWILLER

Binnen het kader van de cursus **Kunstgeschiedenis van Limburg** wordt een middag-excursie per touringcar georganiseerd op zaterdag 18 maart naar het pasgeopende, nieuwe Bonnefantenmuseum in Maastricht en de kerken van Wahlwiller en Heerlerheide-Heksenberg. De deelname kost *f* 25,- (bus, entree en rondleiding). Te betalen via 12.36.06.462 tnv LGOG Horst.

Het gezelschap vertrekt om twaalf uur vanaf de parkeerplaats achter het gemeentehuis en een kwartier later vanuit Sevenum, bij de kerk. In het museum worden de deelnemers tussen twee en drie uur rondgeleid. Daarna kan men tot vier uur op eigen gelegenheid het museum en de diverse exposities verder bekijken. Er is een Grand Café voor het drinken van een kopje of glaasje. Vervolgens wordt nog een bezoek gebracht aan de kerken van Wahlwiller en Heerlerheide-Heksenberg, interessant vanwege de architectuur en de aldaar aanwezige religieuze kunst van Limburgse kunstenaars.

WAHLWILLER, romaans zaalkerkje met schilderijen van Aad de Haas

HEEMKUNDEVERENIGINGEN

Sedert december 1992 worden halfjaarlijkse overlegbijeenkomsten gehouden van LGOG Kring Horst met de regionale heemkundeverenigingen. Op deze bijeenkomsten wordt op informele wijze van gedachten gewisseld over het werk waarmee iedereen bezig is. Men wil van elkaar leren, dubbel werk vermijden, maar ook elkaars problemen bespreken en samen naar oplossingen zoeken. De eerste vergadering vond op 21 december 1992 plaats in de Oudheidkamer van Horst onder voorzitterschap van LGOG Kring Horst. De volgende vergaderingen waren op 29 maart 1993 in het verenigingslokaal in De Wingerd van Heemkundevereniging Sevenum, op 29 november 1993 in de lokaliteit van Stichting Geschiedenis Melderslo in de kerk aldaar en op 21 maart 1994 in het gemeentehuis van Grubbenvorst onder voorzitterschap van de Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum. De vijfde bijeenkomst werd op 28 november 1994 gehouden in Streekmuseum/Oudheidkamer De Moennik te Helden onder voorzitterschap van Heemkundevereniging Helden. De zesde bijeenkomst is op maandag 27 maart 1995 in Broekhuizen. Hier zal onder andere spreken: dhr F.J.F. Geurts, consulent Monumentenzorg Stichting Kunst en Cultuur Limburg, over de Limburgse Contactcommissie Monumentenzorg.

De deelnemers aan het regionaal overleg zijn:

Stichting Geschiedenis Melderslo

Heemkundevereniging Sevenum

Historische Werkgroep De Brede

Stichting Werkgroep Oud America

Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum

Historische Kring Broekhuizen

Heemkundevereniging Helden

LGOG Kring Horst en Sevenum.

De deelnemende verenigingen en stichtingen komen tweemaal per jaar bij elkaar, telkens bij één van de deelnemende verenigingen, die dan tevens het voorzitterschap van de bijeenkomst op zich neemt.

Regionaal overleg heemkundeverenigingen 28 november 1994

De vergadering werd gehouden te Helden, in Oudheidkamer De Moennik. Voorzitter Jac Doensen van Helden trad op als voorzitter van de vergadering. Van *Heemkundevereniging Helden* namen aan de vergadering deel: J. Doensen, F. van der Steen en G. Kessels. Van *Stichting Geschiedenis Melderslo* waren aanwezig: H. Litjens en W. Moorman, van *Historische Kring Broekhuizen*: Math. Derikx en G. Seuren, van *Heemkundevereniging Sevenum*: J. van Osch en M. Huys-Oostveen, van *Historische Werkgroep De Brede*: H. Vannisselroy, van *Stichting Werkgroep Oud America*: A. Rongen-Maessen en L. Herraets, van *Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum*: Th. van der Vijver, J. Hendrix en W. Leenen, van *LGOG Kring Horst*: C. Theeuwen en G. Verheijen.

Voorzitter Doensen schetste in het kort het reilen en zeilen van Heemkundevereniging Helden en de ermee verstrengelde Stichting Oudheidkamer De Moennik. Een samenvatting van die geschiedenis is te vinden in *INFO LGOG NR 10*, bladzij 29-32. In november verscheen 'Jaarboek 1', een nieuw, gezamenlijk project van heemkundevereniging en oudheidkamer.

Hierna volgde een gespreksronde over het lopende jaar, 1994, met nadruk op de viering van 50 jaar bevrijding. Bijna alle verenigingen hebben geklaagd over het gebrek van belangstelling van de zijde van het Dagblad voor Noord-Limburg! Vol lof was men over de deelname van de scholen en de aandacht van Omroep Limburg en de lokale omroepen.

Heemkundevereniging Sevenum: In het weekeinde van 19-22 november werd te Sevenum de bevrijding herdacht met de presentatie van 'Spinninghe 2', gewijd aan de oorlog. Verder was er een tentoonstelling in De Wingerd. Er was veel belangstelling voor de opvoering van een toneelstuk van Eugenie Boutet (1897-1990), een Sevenumse onderwijzeres en verzetsvrouw.

Heemkundevereniging Helden: In De Moennik te Helden werd van 2 september tot 27 december een tentoonstelling ingericht, waarvoor veel belangstelling bestond en die daarom werd verlengd.

LGOG Kring Horst: In het weekeinde van 26-27 november werd te Horst de bevrijding gevierd. De organisatie ervan was in handen van het 'Comité Bevrijding Gemeente Horst'. Bijzonderheden over het programma staan in *Info LGOG Kring Horst nummer 10* bladzij 49-51. Druk bezocht werden ook een aantal informatieavonden in 't Gasthoê. Daarnaast verschenen twee delen 'Oud Horst in het nieuws', waarin de jaren 1938-1946 worden behandeld, en een videoband waarin Horstenaren hun oorlogsherinneringen vertellen.

Stichting Geschiedenis Melderslo: Melderslo nam deel aan de feesten rond de bevrijding van de gemeente Horst. Naar aanleiding van de viering van de bevrijding is in De Locht een tentoonstelling ingericht rond het thema 'Alles wat de pot schaft'.

Stichting Werkgroep Oud-America: Ook America nam deel aan de feesten rond de bevrijding van de gemeente Horst.

Historische Werkgroep De Brede: In het weekeinde van 18-20 november heeft Maasbree de bevrijding herdacht met een tentoonstelling, optocht en muziekavond. De Brede heeft een herdenkingsboek uitgegeven onder de titel 'Dat waren de oorlogsjaren. Het dorp Maasbree en de ervaringen van Maasbreenaren in de jaren 1939-1945'.

Historische Kring Grubbenvorst-Lottum: In het weekeinde van 16-17 september vonden de herdenkingen te Grubbenvorst plaats met een reünie van mensen die in de oorlog in Grubbenvorst een schuilplaats vonden, een tentoonstelling in het gemeentehuis en een herdenkingsboek: 'Grubbenvorst en Lottum in oorlogs- en bezettingstijd'.

Historische Kring Broekhuizen: In het weekeinde van 29-30 oktober werd te Broekhuizen de bevrijding herdacht. Voor de viering was een speciaal comité opgericht. Er werd een monument onthuld, een tentoonstelling ingericht en een reünie belegd met oud-bevrijders. De oprichter en voorzitter/secretaris van de heemkundevereniging, Piet Weijs, schreef een boek: 'De Bevrijding van de Gemeente Broekhuizen'. Vertoond werd hierna een videofilm over de bevrijding van Helden en omgeving (onder andere filmmateriaal betreffende Noord-Limburg uit het Imperial War Museum).

Tot slot volgde een bezoek aan het documentatiecentrum en

beziging van het museum, waarin onder andere een tentoonstelling gewijd aan 50 jaar bevrijding was ingericht.

MUSEA

Streekmuseum Stichting Oudheidkamer Horst

Vanaf 1974 bestond het bestuur van de Oudheidkamer uit personen uit Horst en Sevenum. Het ligt dan ook eigenlijk voor de hand dat beide gemeenten bij het tentoonstellingsbeleid aan bod dienen te komen. Van 11 maart tot 2 april exposeert FotoHobbyClub Onstofix.

Behalve deze wisseltentoonstellingen heeft de Oudheidkamer een vaste collectie, die een beeld geeft van voorwerpen uit de streek, waarbij de "toeren" een bijzondere plaats innemen. Voor de toekomst wordt er naar gestreefd deze streekgebonden collecties nog verder uit te breiden. Genealogen vinden in de bibliotheek niet alleen de Doop- Trouw- en Begrafenisboeken van bijna heel Noord-Limburg, maar ook een verzameling van bijna 10.000 gedachtenisprentjes, netjes alfabetisch gerangschikt in klappers.

Mede-oprichter en vele jaren voorzitter was tandarts Henk Vullingsh. Na twintig jaar heeft hij de voorzittershamer overgedragen aan Jan Janssen uit Meterik. De heer Vullingsh werd benoemd tot erevoorzitter.

Uw bezoek aan de Oudheidkamer, die vanaf de oprichting een sterke binding heeft gehad met LGOG Kring Horst, wordt zeer op prijs gesteld.

Openingstijden:

dinsdag van 10-12 uur; woensdag van 14-16 uur;

vrijdag van 19-21 uur en zondag van 15-17 uur.

Groepen op afspraak

Adres: Steenstraat 2, 5961 EV Horst.

Telefoon 04709 - 86540.

STICHTING BEHEER KUNSTSCHATTEN SINT-LAMBERTUSKERK HORST

De bewaard gebleven middeleeuwse inventaris van de kerk is geplaatst op de rijksmonumentenlijst en op de lijst van beschermde verzamelingen krachtens de Wet Behoud Cultuurbezit. Op initiatief van het kerkbestuur van de Sint-Lambertusparochie werd in 1984 een speciale stichting in het leven geroepen om de zorg voor het kerkelijk erfgoed te coördineren. Deze "Stichting Beheer Kunstschaten Sint-Lambertuskerk Horst" stelt zich ten doel de kunstschaten op verantwoorde wijze te tonen, te conserveren en waar nodig te restaureren. De presentatie vindt plaats in de kerk en de speciaal daarvoor ingerichte Schatkamer. Conserveren en restaureren wordt verricht door vakbekwame specialisten. Het ministerie van W.V.C., particulieren, het Horster bedrijfsleven, alsook de Schatkamer zorgen voor het geld waardoor restauratie en conservering mogelijk is.

Een bezoek aan de Schatkamer draagt bij aan de instandhouding van deze waardevolle Horster kunstschaten.

Openingstijden:

Iedere dinsdagmorgen van 10.30 - 12.30, alleen van juni tot half oktober (tot en met de herfstvakantie).

Tussentijdse afspraken, ook voor groepen, kan men maken met de heer P. Roelofs, Nieuwstraat 126, telefoon 04709 - 84163.

STREEKBOERDERIJMUSEUM DE LOCHT

Het museum toont hoe men leefde en werkte op een Noordlimburgse boerderij omstreeks de eeuwwisseling. Het woonhuis is origineel ingericht en geeft uitstekend de sfeer van die tijd weer. In de schuur staan werktuigen opgesteld die een indruk geven van de wijze waarop men vroeger het land bewerkte. In het bakhuis wordt regelmatig op traditionele wijze broodgebakken.

Het museum is voorzien van een lift en de binnenplaats is verhard.

Op 21 april 1993 werd in een nieuw bijgebouw door staatssecretaris Gabor het Nationaal Asperge- en Champignonmuseum geopend. Het Nationaal Asperge- en Champignonmuseum toont de historie van beide teelten en gaat tevens in op actuele ontwikkelingen. Ook wordt onder andere aandacht besteed aan de veredeling en aan economische en culinaire aspecten.

Afgelopen zomer kon het ruim vier jaar bestaande museum reeds de 75.000ste bezoeker verwelkomen.

Adres: Koppertweg 5, 5962 AL Horst-Melderslo.

Telefoon: 04709-87320 (of: 04709-83366).

Openingstijden: Zondag, dinsdag en donderdag
van 14.00 tot 17.00 uur. Groepen op afspraak.

KOPERSLAGERSMUSEUM P. VAN DER BEELE

Op 12 juni 1993 ontving Paul van der Beele uit handen van burgemeester G. de Robien van Amiens (Frankrijk) het *Diplôme d'Honneur*. Het echtpaar Van der Beele nam een uitnodiging aan om deel te nemen aan de internationale expositie "Patrimoine Emploi" te Amiens. Op deze tentoonstelling was een keur van ambachts- en restauratietechnieken samengebracht. De onderscheiding was bij gelegenheid van de viering van het tweede lustrum van Koperslagersmuseum Van der Beele tevens een schitterende blijk van internationale waardering voor een bezield inzet voor het behoud van cultureel erfgoed.

Enorm veel voorwerpen werden vroeger van koper of van een koperlegering gemaakt. Koper is een duurzaam metaal, het gaat lang mee. Koper was dan ook bij voorkeur geschikt voor keukengerei. Ook de huidige fijnproever zweert nog steeds bij koperen vaatwerk, dat om die reden in de haute-cuisine dan ook niet weg te denken is.

Maar oude, handgeslagen koperen voorwerpen worden steeds zeldzamer, en het is vaak zonde die nog te gebruiken. In de collectie van het koperslagersmuseum P. van de Beele in Horst worden heel wat bijzondere stukken bewaard.

Adres: Gasthuisstraat 46, 5961 GB Horst.

Telefoon 04709-85621

Openingstijden:

dinsdag, woensdag en donderdag van 13.00 tot 18.00 uur,

vrijdag van 13.00 tot 21.00 uur,

zaterdag van 13.00 tot 16.00 uur.

In verband met de beperkte ruimte is het raadzaam indien mogelijk uw bezoek tevoren telefonisch aan te kondigen.

Rondleidingen voor kleine groepen (maximaal 12 personen) worden uitsluitend na telefonische afspraak verzorgd.

Uitleg naar keuze in het Nederlands, Duits of Engels.

MUSEUM BERT COPPUS

Beeldend kunstenaar Bert Coppus (1932) schildert sedert zijn jeugd-jaren. Een jeugdwerk, een olieverfschilderij voorstellende zijn grootmoeder (thans in collectie Limburgs Museum te Venlo), verzekerde in de jaren vijftig zijn toelating tot de Jan van Eyck Academie in Maastricht.

Na het overlijden van zijn ouders heeft hij het naast zijn woning gelegen geboortehuis geheel ingericht als museum, dat thans ruimte biedt aan ruim honderd werken. Sedert zijn pensionering als tekenleraar wijdt hij zich volledig aan de schilderkunst. In het museum toont Bert Coppus een overzicht van zijn werk, met een nadruk op de onderwerpen die hem nu bezig houden. Hij schildert op doek, paneel en papier, maakt periodiek grafiek en houdt een schildersdagboek bij.

Het oeuvre van kunstschilder Bert Coppus, dat een halve eeuw bestrijkt, is rijk aan kleuren. Hij wordt sterk geboeid door de natuur in de wisseling der seizoenen. De herkenbare werkelijkheid is daarbij geen doel. Een kasteelruïne is voor hem een inspiratie voor het picturale spel van vormen en kleuren. De kunstenaar scheidt zijn eigen topografie. In het museum is een vrij uitvoerige documentatie over de kunstenaar aanwezig.

Van 11 februari tot 25 maart exposeert Bert Coppus in het kantoor van Woningstichting Noord-Limburg, Plataanstraat 15 in Venray, tijdens kantooruren (vrijdagmiddag gesloten).

Openingstijden:

- periodiek
- op afspraak

Adres:

Meterikseweg 71-73

5961 CV Horst

Telefoon 04709-81487

LIMBURGS MUSEUM

Als we er nu op terugkijken lijkt het alsof het een verschrikkelijk saai, grijs en miezerig decennium is geweest, de jaren vijftig. Kinderen spaarden nog (net) zilverpapier voor de missie en geluk was nog (even) heel gewoon. Deze aan de oppervlakte zo rimpelloze tijd, de heropbouw was klaar, staat centraal in een bijzondere expositie in het Limburgs Museum. Uit de nalatenschap van Cas Oorthuys werden 45 opnamen geselecteerd, gemaakt in Limburg. Elke foto was voor de schrijver Ton van Reen een inspiratiebron voor een korte tekst van steeds 24 regels. In de tentoonstelling zijn tekst en foto's samengebracht. Nog te zien tot 26 maart.

Tot zondag 30 juli loopt in het museum nog de tentoonstelling 'De verwondering van een dubbeltalent'. Kunstschilder, poppenmaker, poppenspeler, decorontwerper en acteur Pieke Dassen (1926) toont in Venlo schilderijen en poppen. In Maastricht exploiteerde hij vele jaren de Poesjenellenkelder en hij speelde de clown August in de tv-serie 'De film van Ome Willem'.

Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.30 uur, zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur.

Adres: Goltziusstraat 21, 5911 AS Venlo. Telefoon 077-596762.

NIEUWE PUBLIKATIES

* For You, for You. Oorlogservaringen van Horstenaren. Video-documentaire. Horst 1994. Prijs f 45,00 (bij: VVV Horst)

Vijftien Horstenaren die de Tweede Oorlog hebben meegemaakt, verhalen onopgesmukt over hun ervaringen, de grote en de kleine gebeurtenissen van die benarde jaren. Grad Poels, van de Zwarte Plak, kreeg bij de bevrijding sigaretten van een Britse soldaat met de woorden: "For You, for You". De sigaretten gingen op in rook, maar de herinnering aan die woorden bleef. De film toont op welke wijze de geïnterviewde Horstenaren de oorlog hebben beleefd en wat daarvan in hun herinnering, ongetwijfeld gekleurd door de tijd, bewaard bleef. De video-documentaire werd uitgebracht door het 'Comité Herdenking Bevrijding Gemeente Horst'. De regie was in handen van P. Hoebbers, terwijl de organisatie berustte bij: C. Claassens en R. Soberjé.

* Spinninghe 2, Sevenum tijdens de Tweede Wereldoorlog. Sevenum 1994. Geïllustreerd. Prijs f 57,50.

Bij gelegenheid van de herdenking van een halve eeuw bevrijding op 22 november 1994 verscheen in Sevenum *Spinninghe 2*, uitgegeven door de actieve Heemkundevereniging Sevenum. Tijdens het presentatieweekende in Cultureel Centrum De Wingerd was een drukbezochte tentoonstelling over de oorlog te zien, ingericht door de Sevenumse verzamelaar Theo van de Ven. De toneelclub Setovera bracht het stuk 'Sebastianus en de toren' voor het voetlicht. Ruud Timmermans en Joep de Jong hebben de na een oproep in de lokale media verkregen bijdragen geredigeerd tot een boek van 261 pagina's. Ze hebben gekozen voor de indeling: 'persoonlijke verhalen', 'achtergronden' en 'gebeurtenissen en documenten'. Enkele beschreven onderwerpen zijn:

razzia's en deportatie, het verzet, onderduikers, vliegtuigcrashes, oorlogsslachtoffers, -dagboeken, -monument en de bevrijding. De auteurs zijn: N. Verstegen-Maessen, Fons Mertens, H. van Enckevort (Lemmen Hand), Mirjam Honig, Frans Weisz, Jacques Rijs, Joep Rühl, Patrick J. Hyland, Jacques Hanssen, Arnold Obers

(dagboekfragmenten), Hans Heger, Wies van de Goor, Sjak Draak en Gerard Sonnemans. Te koop via: Heemkundevereniging Sevenum, Postbus 6876, 5975 ZH Sevenum.

* Loe Derix, Oud Horst in het nieuws. Delen 5 en 6. (Met illustraties en registers) Horst 1994. Prijs per deel f 44,50.

De delen 5 (1938-1943) en 6 (1943-1946) van de bijzonder goed verzorgde boekenreeks *Oud Horst in het nieuws* geven een beeld van de jaren 1938 tot 1946 in Horst. Het waren bovendien -naast een video-documentaire, de enige Horster publikaties bij de viering van "Vijftig jaar bevrijding Horst". In afwijking van de meeste andere boeken over deze periode, handelen zij niet uitsluitend over gebeurtenissen, die rechtstreeks te maken hebben met het oorlogsgebeuren. Ook gouden bruiloften, ernstige verkeersongevallen, verenigingsnieuws, advertenties etc. zijn opgenomen. Oud Horst besteedt niet alleen aandacht aan Horst-Dorp, maar ook aan de overige delen van onze gemeente.

Beide delen hebben samen een omvang van ongeveer 600 pagina's en bevatten ze circa 600 foto's, waarvan het merendeel niet eerder werd gepubliceerd. Evenals in voorgaande afleveringen van Oud Horst zijn ook in de nieuwe delen nieuwsberichten in chronologische volgorde geplaatst, voorzien van veel achtergrondinformatie. De Duitse censuur en ook de papierschaarste maakten de nieuwsvoorziening in de oorlog echter nogal onvolledig. Vandaar dat voor de delen 5 en 6 van Oud Horst is getracht de hiaten op te vullen door nog meer dan gebruikelijk andere bronnen (archieven, dagboeken, getuigenverklaringen etc.) te raadplegen. Interessante foto's, films en volksliedjes blijven welkom. Van origineel materiaal wordt een kopie gemaakt, zodat het slechts enkele dagen dient te worden afgestaan. Nieuwe aanwinsten zullen worden gebruikt bij het samenstellen van deel 7 (1946-1950) van Oud Horst in het nieuws. Materiaal dat betrekking heeft op de periode vóór 1938, wordt opgenomen in een bijlage bij deel 7.

De boeken zijn verkrijgbaar in de boekhandel en per post door overschrijving van het verschuldigde bedrag plus f 9,50 voor verzendkosten op bankrekening 12.36.23.529 t.n.v. Oud Horst. Adres auteur: Loe Derix, Elsbeemden 25, 5961 JZ Horst; telefoon 04709-83961.

* W.H. Leenen, Grubbenvorst en Lottum in oorlogs- en bezettingstijd, 10 mei 1940 - 26/27 november 1944. Grubbenvorst 1994. Geïllustreerd. Prijs f 25,00.

Vier jaar geleden begon de Historische Kring met het verzamelen van plaatselijke onderwerpen. Secretaris Wim Leenen besloot toen zich speciaal te gaan bezig houden met onderwerpen uit de oorlogsjaren. Bij het schrijven van het boek kreeg hij assistentie van de voorzitter, Th. van der Vijver, zelf auteur van meerdere uitgaven. De auteur koos voor een chronologische opzet, van oorlogsdreiging, via bezetting, verzet, evacuatie, bevrijding naar de wederopbouw na de oorlog.

Een afzonderlijk hoofdstuk is gewijd aan pastoor Henri Vullingsh (1883-1945). Hij was in de jaren twintig en dertig een promotor van het Gregoriaans, onderricht volgens de Wardmethode. Henri Vullingsh, geboren te Sevenum, had grote bewondering voor het werk van de Amerikaanse muziekpedagoge Justine Ward. Het muziekonderricht volgens de Wardmethode werd tot bloei gebracht door zijn vriend Jos Lennards. In de oorlog stond Henri Vullingsh aan het hoofd van het verzet in Grubbenvorst, waar hij sedert 1939 pastoor was. Hij werd door de Duitsers gearresteerd en overleed op 9 april 1945 in het concentratiekamp Bergen-Belsen, een paar dagen vóór de bevrijding van het kamp door de Engelsen. Tegelijk met de familie Beijers kreeg hij postuum de hoge Israëlitische onderscheiding 'De Rechtvaardige onder de Volkeren'. De familie Beijers bood op verzoek van de pastoor geruime tijd onderdak aan joodse onderduikers.

Inlichtingen: W. Leenen, Mgr Moorslaan 20, 5971 VJ Grubbenvorst.

Hiernaast: pagina 143 uit: 'Grubbenvorst en Lottum in oorlogs- en bezettingstijd'

* P.W.L. Weijs, De bevrijding van de gemeente Broekhuizen. Broekhuizen 1994. Geïllustreerd. Prijs f 15,00.

Het boek is een uitgave van het Comité Herdenking Bevrijding Gemeente Broekhuizen. Piet Weijs, oud-leraar en voorzitter-secretaris van de Historische Kring Broekhuizen, verrichtte het onderzoek en schreef het boek.

De strategisch gunstige ligging van Broekhuizen aan de Maas deed de

Duitsers in het najaar van 1944 besluiten tot een felle verdediging van het dorp. De inwoners werden verjaagd en het dorpje veranderde in een vesting. Op 28 november begonnen Engelse soldaten aan de verovering van Broekhuizen. De strijd was hevig, het kasteel werd aan flarden geschoten. Er sneuvelde 54 geallieerde militairen en een onbekend aantal Duitse soldaten. Het aantal ernstig gewonden was hoog. Slechts 14 van de 240 gebouwen in het dorp kwamen ongeschonden uit de strijd. Alleen al de schade aan onroerend goed bedroeg ruim twee miljoen gulden.

Besteladres: M. Derikx, Zeelberg 1, 5871 CL Broekhuizenvorst.

* Leo Steeghs, Van inval tot bevrijding. 10 mei 1940 - 13 mei 1995. Helden 1994. Geïllustreerd. Prijs f 27,50.

Leo Steeghs (65) uit Beringe was vijftien jaar oud toen hij op 8 oktober 1944 bij een kerk-razzia werd opgepakt en naar Duitsland gedeporteerd om daar als dwangarbeider te werk te worden gesteld. Ruim zeven maanden later, op 13 mei 1945, kwam hij als zestienjarige 'man' behouden thuis. Hoe slaat een gewone Limburgse jongen opgegroeid in een beschermde omgeving, nog nauwelijks uit de korte broek, zich daar doorheen? Zijn helse belevenissen heeft hij vijftig jaar later te boek gesteld, om zijn oorlogstrauma van zich af te schrijven. Een ego-document van bijzondere waarde was het resultaat.

In 39 korte hoofdstukken verhaalt hij niet alleen zijn herinneringen aan de barre oorlogsjaren in Beringe en in Duitsland, maar tracht hij ook een algemeen beeld te schetsen van het dagelijkse leven in de oorlog en van de bezettingsmacht, het verzet en de bevrijding.

Verkrijgbaar in De Moennik en de boekhandel in Helden-Panningen

* Ton van Reen en Cas Oorthuis, Zoeker op Limburg. Venlo 1994. Geïllustreerd. Prijs f 29,50 (geb f 39,50).

Vijftig jaar geleden begon een nieuwe tijd. De oorlog was voorbij en Nederland moest worden 'hersteld', geestelijk en materieel. Het Limburgs Museum kocht 45 foto's van Cas Oorthuis, gemaakt in de jaren vijftig. Ze vormen een uniek beeld van het 'herstel' van Limburg. Sef Derkx, de mediaman van het museum, ging met de foto's naar de

schrijver Ton van Reen. Van Reen zag meteen de relaties met zijn werk. Hij tracht immers in zijn oeuvre een literair beeld van die tijd te schetsen, speciaal als de nadagen van het Rijke Roomse Leven. Ton van Reen kroop in de fotowereld van Cas Oorthuis en schreef op wat hij zag en hoorde. Het Limburgs Museum maakte van het geheel een prachtig boek, rechts de foto's en links de tekst. Kijkend en lezend waan je je terug in de jaren vijftig. Foto's en tekst zijn tevens te zien op de gelijknamige tentoonstelling in het Limburgs Museum, nog tot 26 maart. Op zondag 5 maart heeft het museum met Ton van Reen als reisleader een busreis gemaakt langs de plekken die een belangrijke rol spelen in zijn werk.

Het boek is te koop, ook na 26 maart, in het museum.

* Thei Voragen en Jos Schatorjé, Keuze Werk 6. De burens: Een keuze uit de collecties van het Museum Van Bommel-van Dam en het Limburgs Museum te Venlo. Maastricht/Venlo 1994. Geïllustreerd.

Keuzewerk is de naam voor een reeks tentoonstellingen die op initiatief van het provinciebestuur in het provinciehuis worden gehouden. De grote Limburgse musea (Bonniefantemuseum, Limburgs Museum, Museum van Bommel-Van Dam, Gemeentemuseum Roermond, Stadsgalerij Heerlen, Limburgs Centrum voor Fotografie) verzorgen de organisatie. Van 16 december tot 3 februari hebben het Limburgs Museum en het Museum Van Bommel-Van Dam een bijzondere tentoonstelling ingericht onder de noemer *De Burens*. Beide musea worden binnen enkele jaren namelijk letterlijk burens. De directeuren Thei Voragen en Jos Schatorjé hebben de titel ook letterlijk opgevat. De gekozen objecten uit beide depots werden telkens naast elkaar gezet, dat leverde vijftien duetten op, en ... een fraai geïllustreerd boekje.

* De Moennik. Jaarboek 1. Heemkundevereniging Helden / Stichting Oudheidkamer Helden. Helden 1994. Geïllustreerd. Prijs f 25,00.

In Helden is in 1994 een nieuw initiatief geboren: een jaarboek. Heemkundevereniging Helden en Streekmuseum De Moennik, sinds

1987 gehuisvest aan de Ruysstraat (nummer 90) in een voormalige landbouwschool, hebben in hun eerste jaarboek een overzicht gepresenteerd van hetgeen in de voorbije jaren is bereikt en wat het museum heeft te bieden. Verder twee heemkundige bijdragen, een artikel over de brandweer vanaf 1753 en een over Joannes Hesen (1826-1894), geboren in Helden en later een Roermondenaar. Hij begon als koetsier van bisschop J.A. Paredis, werd eigenaar van " Hotel Hesen" bij de Kapel in 't Zand, maar was ook werkzaam als bouwmeester onder andere van het klooster in Panningen. Verkrijgbaar bij Streekmuseum De Moennik in Helden.

* Theo van de Voort, Scheldnamen in de regio Meerlo-Wanssum. Meerlo 1994. Geïllustreerd. Prijs f 15,00.

Bij gelegenheid van de herdenking op 24 september 1994 van de samenvoeging van de gemeenten Meerlo en Wanssum en de oprichting van de nieuwe Gemeente Meerlo-Wanssum een kwart eeuw geleden werd postuum een manuscript van oud-Tienrayenaar Theo van de Voort uitgegeven. Tot aan zijn dood in 1989 heeft hij zich intensief bezig gehouden met het dialect en de volkskunde van de gemeente Meerlo-Wanssum. In 1973 verscheen *Het dialect van de gemeente Meerlo-Wanssum*, in 1975 *Grötmoeders tied ien word, ien bield en muziek ien de regio Meerlo-Wanssum*, in 1978 *Van de wieg tot het graf. Volksgebruiken rond de hoofdmomenten van het leven in de regio Meerlo-Wanssum* en in 1985 *Volkskundig ABC van de gemeente Meerlo-Wanssum*. Een aantal van deze uitgaven zijn op het gemeentehuis verkrijgbaar. Arnold Jacobs, gemeenteambtenaar en bestuurslid van de Stichting Kruisen en Kapellen, heeft het handschrift van Van de Voort gereed gemaakt voor publikatie. Men kan het boekje afhalen op het gemeentehuis bij de heer A. Jacobs of bestellen door betaling van f 17,50 op bankrekening 1504 10458 ten name van Stichting Kruisen en Kapellen te Meerlo. Verder is daar nog te koop: *Kruisen en Kapellen in Meerlo-Wanssum*.

* M. Pennings, H. Perrée, G. van Rensch, J. Schatorie, L. Smits, 100 jaar Horster Mannenkoor in woord en beeld. 1894-1994. Horst 1994. Geïllustreerd. Prijs f 10,00.

Bij gelegenheid van het eeuwfeest hebben enkele koorleden een mooi vormgegeven jubileumboekje samengesteld, geïllustreerd met veel foto's. Op 9 november 1894 werd in café L. Haegens aan het Wilhelminaplein (later bekend als hotel-café Cox, thans restaurant Tin Sun) het Horster Mannenkoor opgericht. Het koor werd 'gesponsord' door de zakenfamilies Rutten en Van Daal. De muzikale prestaties van het koor zijn een eeuwlang hoog geweest. Naast goede musici zijn de dirigenten van het koor debet aan het hoge niveau. De onderwijzer Jan Mathijs Hoffmans, geboren 22-12-1858 te Weesp en ongehuwd overleden 16 maart 1909 te Horst, was de eerste dirigent. Met een markante snor en de dirigerestok in de hand is hij in 1899 vereeuwigd op het oudste bekende groepsportret van het koor. Constant Dietz was van 1901 tot 1931 dirigent, Jan Kuypers van 1931 tot 1968, Piet Tobben van 1973 tot 1992 en nu zwaait Boyke Brand de dirigerestok. De bekende componist Henk Badings schreef in 1984 twee werken speciaal voor het Horster koor, *Liefdeslied* en *De Vrouwenboom*, dit laatste op tekst van Jan Derix.

Het boekje is verkrijgbaar bij Jaap de Groot, 04709-83101.

* Jan Verheijen, Einstein vur ôs sorte. Gedichte vân Jan vân Teng. Horst 1995. Geïllustreerd. Prijs f 0,00.

De Horster carnavalsvereniging D'n Dreumel bestaat 3x11 jaar. Ter viering van dat heuglijke feit zocht en vond de redactie van *De Klos*, de carnavalskrant van D'n Dreumel, sponsors voor de uitgave van een fraai gedrukte en gratis verspreide dichtbundel onder de originele titel *Einstein vur ôs sorte*. Onder de schuilnaam *Jan vân Teng* schrijft de Horstenaar Jan Verheijen (1934), zoon van Martin (Teng) Verheijen, al jarenlang dialectgedichten, die hij onder andere in *De Klos* en *Veldeke* heeft gepubliceerd. De dichterstaal van Jan vân Teng is lyrisch, vloeiend, klankrijk en vrij, ook vaak verhalend (*Ballade va twië tuinderskiënder*). De goeie ouwe tijd, uitgaan, drank, dromen en liefde zijn de hoofdthema's. Wie zijn

gedichten in het 'Horster' hardop leest, hoort hoe klankrijk dit dialect is. Zie bijvoorbeeld het titelgedicht *Einstein vur ôs sorte*.

* Jan Peters, Tusse boekweit en waggelstruuk. Een novelle en 24 korte verhalen over het leven van het volk tussen Peel en Maas. Roermond 1994. Geïllustreerd. Prijs f 20,00.

Jan Peters, een zoon van meester en deputé Peters uit Oirlo, beschrijft met enig heimwee en literair gevoel het leven in zijn geboortedorp Oeldere in de eerste helft van deze eeuw. Hoe kan dat beter dan in je eigen dialect? De novelle schetst een aandoenlijk liefdesverhaal van Toon en Dientje. Van hun opgroeien als kind, hun ontluikende liefde, huwelijk, aankoop van een prachtige boerderij (mede dank zij de brandverzekering en een erfenis van peetoom Pater Jan) tot en met de geboorte van hun eerste kind, waarop lang wordt gewacht. Hun liefdesleven krijgt de volle aandacht. Er is enige overeenkomst met de novelle *Landelijke eenvoud* van Herman H.J. Maas. Peters heeft een nostalgisch oog voor de 'goeie ouwe tijd', die volgens Maas nooit heeft bestaan. Het Noordlimburgse plattelandsleven was allerm minst romantisch volgens Maas. De novelle en de verhalen van Jan Peters gunnen ons een blik in de tijd van rond de eeuwwisseling tot aan de Tweede Wereldoorlog, toen het leven zich ook in Noord-Limburg bijna geheel afspeelde binnen de eigen gemeenschap. Alleen de jongemannen die soldaat werden, zagen iets van de 'grote wereld'. Bij dat 'iets' dacht men speciaal aan bordeelbezoek, zowel bij Maas als bij Peters. Bij Maas is daarnaast ook aandacht voor meisjes die als dienstbode in de stad van hun onschuld werden beroofd. De beschrijvingen van erotische scènes zijn bij Peters daarentegen weer veel uitbundiger dan bij Maas.

Jan Peters heeft veel oude intussen verdwenen dialectwoorden en gebruiken van zijn geboortedorp vastgelegd, zoals de vlasteelt en de komst van kunstmest en de landbouw- en landbouwhuishoudcursussen. Hij doet dat vooral in de 24 verhalen over onderwerpen als: geboorte, dood, feesten (kermis), lagere schoolleven, het boerenwerk, gezelschapsspelen, brandbestrijding, vertellen van bijbelverhalen en de komst van de radio (Bond Zonder Naam).

Het boekje, tekst en tekeningen, vormt tevens een bron voor de kennis

van het verleden van Oirlo en Noord-Limburg. Verkrijgbaar in de boekhandel of bij de auteur Jan Peters, 04750-11475.

* Frans van der Steen, De Gouden Leeuw 80 jaar 1912-1992. De historie van een drukkerij en uitgeverij in Helden. Midden Limburg.'t Hèljes Blèdje 75 jaar 1918-1993. Helden 1993. Geïllustreerd. Prijs f 25,00.

Voor informatie over het lokale leven was de krant vroeger onmisbaar, tegenwoordig met de komst van lokale radio en televisie is die behoefte misschien iets geringer geworden. Vroeger werd je ook minder overspoeld door informatie over het wereldgebeuren van dag tot dag. Veel Noordlimburgse plaatsen kenden naast het dagblad (de Vendelse krant of Tante Bet genaamd) een weekblad, meestal opgericht door een lokale drukkerij. Helden heeft al sedert 1918 het 'Hèljes Blèdje'. De uitgeverij van dit blad bestond in 1992 tachtig jaar. Frans van der Steen, lid van Heemkundevereniging Helden en auteur van diverse heemkundige studies, mocht het gedenkboek schrijven en klaarde de klus binnen een termijn van zes maanden. Van een eenmansbedrijf in 1918 groeide de drukkerij tot een bedrijf waar nu 25 mensen werken. Het inwonersaantal van Helden groeide in die tachtig jaar van 5.000 tot ruim 18.000. Voor de geschiedenis van het blad kon de auteur beschikken over complete leggers, maar van het archief is weinig bewaard gebleven. De auteur koos voor een thematische opzet: de geschiedenis van drukkerij de Gouden Leeuw, het weekblad als afspiegeling van de ontwikkeling van de gemeente Helden, veel facsimile's van artikelen en veel foto's van de zes kerkdorpen van Helden.

Verkrijgbaar in De Moennik en in de boekhandel te Helden-Panningen.

* Tot slot

Wist U dat het LGOG-gezinslidmaatschap slechts zeven gulden vijftig kost? Het gezinslid is verder gewoon lid, maar de post ontvangt men slechts eenmaal per adres?

Een briefkaartje aan: LGOG, Postbus 83, 6200 AB Maastricht is voldoende om iemand op te geven als gewoon lid of als gezinslid.

Kopij voor de volgende aflevering van
INFO LGOG Kring Horst (nummer 12, september 1995)
kunt u inzenden tot 15 augustus 1995.
Venloseweg 48, 5961 JD Horst. Telefoon 04709-81431.